

דגשים לחיבור – מטלת כתיבה

תלמידים יקרים,

עכשיו כשהגעתם "לישורת האחרונה" בהכנה לבחינה, ואחרי שקראתם ותרגלתם את כל מה שצריך בנוגע למטלת הכתיבה, כדאי לקרוא את הסיכום המצורף.

שיהיה בהצלחה!

ממד התוכן

הכול מתחיל בתכנון החיבור, תחילה בראש ואז בכתב.

לאחר שסיימתם לקרוא את המטלה המצורפת, **וודאו שהבנתם מה נשאלתם.**

(אגב מטלה מצורפת, ניתן להתבסס עליה ולקחת ממנה רעיונות, אולם יש להימנע מכתובת/העתקת הדברים **בדיוק** כפי שהם מופיעים בה. יש לנסח את הכתוב בה במילים שלכם, הן בפסקת הפתיחה והן בטיעונים שאתם מעלים).

לאחר שתקראו את המטלה המצורפת, שאלו את עצמכם קודם כל **מה המשימה שקיבלתם**, ובהתאם לה, מה **הרעיון המרכזי** אותו אתם רוצים להעביר (בעד חוק\נגד חוק\בעד הגבלה\נגד הגבלה\עדיף א'\עדיף ב' וכך הלאה).

לאחר שיש בידכם רעיון מרכזי, תכננו מה תכיל כל פסקה, כיצד תוכנה תומך ברעיון המרכזי של החיבור כולו ואת הסדר שבו יופיעו הפסקאות – זה למעשה **הציר הרעיוני** שלכם. ניתן לחשוב על הציר כעל שלד שעליו מונחים הבשר והעור. השלד הוא המבנה הבסיסי והטיעונים המעבים כל פסקה הם העור והבשר.

מטרתה של **פסקת הפתיחה** היא להציג לקורא את הנושא – הצגה זו צריכה להיות אובייקטיבית, כלומר עליכם להציג לקורא את הרעיון ואת הטיעונים המרכזיים משני צדי המתרחס, **מבלי לפרט**. פירוט זה יובא בהרחבה בהמשך החיבור. כמו כן, **מורכבות הנושא** היא חלק בלתי נפרד ממנו: עליכם להראות לקורא שהבנתם מדוע נושא זה נבחר לשמש כמטלה, כלומר מה סלע המחלוקת במטלה הספציפית הזו, או על מה צריך לחוות דעה, וכדומה. למען הסר ספק, בהחלט **ניתן להציג את עמדתכם בפסקת הפתיחה**, אך **זו אינה חובה מוחלטת**.

פסקת גוף טובה תכיל הסבר מלא ומעמיק ודוגמה מתאימה.

דוגמה מתאימה היא לא "משה הלך למכולת...", ואינה דוגמה מחייכם\ניסיון אישי שלכם, אלא **דוגמה רלוונטית** שכל מי שקורא אותה יבין את מטרתה. כך למשל, כאשר אתם כותבים על איסור עישון במקומות ציבוריים ורוצים להעביר רעיון לפיו העובדה שאסור לעשן במקומות ציבוריים אמנם פוגעת בחופש הפרט (האדם המעשן), אך מגנה על הכלל (יתר הציבור שאינו מעשן), תוכלו לתת כדוגמה את השלטים במעליות שאוסרים על שימוש בטלפונים סלולריים - מאחורי שני האיסורים הללו עומד אותו רציונל, והצגת דוגמה כזו מחזקת את הנקודה שאותה ניסיתם להעביר.

השתדלו לשמור על **מיקוד ועל רצף רעיוני** - ודאו שכל אחד מהטיעונים המרכזיים שלכם יהיה קשור לזה שאחריו ולזה שלפניו. לכן, כדי לא לבלבל את הקורא, מוטב שלא להציג פסקה אשר תומכת בעמדתכם, לאחר מכן פסקה של עמדת הנגד ולבסוף פסקה שתומכת בעמדתכם שוב. במקום, עדיף לסיים עם צד אחד של המתרס ולאחר מכן לעבור לצדו השני - דבר זה יתרום לכידות חיבורכם. כמובן שאין מניעה להעלות טיעון בעד ולהתמודד עם טענת נגד עבור טיעון זה **באותה הפסקה** וחוזר חלילה **כל עוד החיבור כתוב באופן רציף**, אך לשם שמירה על לכידות החיבור וליצירת תחושה של טיעונים רבים יותר המחזקים את עמדתכם, מוטב לרכז אותם בצורה מסודרת.

זכרו - עליכם לחשוב באיזה אופן לחבר את הטיעונים זה לזה, כך שישכנעו את הקורא שאתם צודקים 😊.

חשיבה ביקורתית - בטבלה שעל-פיה המרכז הארצי מעריך את החיבורים, הוא מגדיר חשיבה ביקורתית כך: הגדרה מדויקת של הסוגיה, הבחנה בין דעה לעובדה, בחינה של כמה סוגיות מנקודות מבט, התמודדות עם עמדות מנוגדות. לפיכך, הנקודות העיקריות שעליכם לזכור הן:

1. כל עוד אתם מציגים **דעה** ולא עובדה, עליכם להיות ברורים בכך באופן שבו אתם מתנסחים. לדוגמה: "...ועל כן **אני סבורה** שיש לקבל את החוק". **"לדעתי**, אם תלמידים יחויבו בתלבושת אחידה, הם ישקיעו פחות בלימודים". הימנעו מאמירות נחרצות כמו "אם לא תוגבל כהונת ראש הממשלה הדבר יוביל ללא ספק לשחיתות" - סייגו את אמירותיכם והבחינו תמיד בין דעותיכם האישיות לעובדות מוגמרות.
2. חשיבה ביקורתית באה לידי ביטוי גם ביכולת **להתמודד** עם הטענות שמועלות כנגד הטענות שלכם. לגבי סעיף זה, זכרו שעליכם להתמודד עם טענות הנגד באמצעות טיעונים מבוססים ודוגמאות מתאימות, ולא באמצעות הצגתן בצורה לקונית, זלזול בהן או הצגתן כאבסורד.

ממד הלשון

על הניסוח להיות ענייני ולהלום **כתיבה עיונית** – לפיכך, הימנעו משימוש במטפורה, סלנג ושפה יום יומית. זאת ועוד, הימנעו משאילת שאלות – עליכם לשכנע את הקורא בצדקת עמדתכם באמצעות טיעונים מבוססים ודוגמאות מתאימות, ולא באמצעות שימוש באמצעים רטוריים. **אינכם צריכים לכתוב "נאום לאומה"**.

עליכם לעשות **שימוש סמנטי מדויק במילים** – אם אינכם בטוחים כיצד יש להשתמש בביטוי או שאינכם בטוחים בפירוש המדויק של מילה מסוימת, **פשוט הימנעו משימוש בהם**. לעתים עדיף לעשות שימוש במשלב לשוני מעט נמוך יותר, אך מדויק מבחינה סמנטית, ולא לבחור במשלב לשוני שאינו מתאים להקשר ואינו מדויק.

כדי לקבל ציון טוב בממד הלשון, עליכם לעשות **שימוש הולם במבנים תחביריים מורכבים**.

במקום לכתוב: לאחרונה עלתה הצעת חוק "חובת התקנת מצלמות בגני ילדים". על פי הצעה זו גני ילדים יחויבו בהתקנת מצלמות. הצעת חוק זו עלתה בעקבות מקרי אלימות רבים בגנים.

כתבו: לאחרונה עלתה הצעת חוק "חובת התקנת מצלמות בגני ילדים", לפיה גני ילדים יחויבו בהתקנת מצלמות, וזאת בשל מקרי אלימות רבים בגנים.

עם זאת, העובדה שצריך לעשות שימוש הולם במבנים תחביריים מורכבים, לא אומרת שעליכם לכתוב משפטים ארוכים יתר על המידה **אשר יקשו על הקורא להבין את כוונתכם**.

בקיצור, הפעילו שיקול דעת 😊.

עליכם לעשות **שימוש באמצעים לשוניים המארגנים את הכתוב** ובכללם: **מילות קישור וחלוקה לפסקאות**. למשל, באמצעות שימוש נכון במילות קישור **בתחילת פסקה**, הקורא יכול להבין מה הוא עומד לקרוא (פסקה התומכת בעמדתם\פסקה המתמודדת עם עמדת הנגד) עוד בטרם החל בקריאה. זכרו, ככל שלקורא יהיה קל יותר להבין מה כתבתם, כך יעלה הסיכוי שהוא ישתכנע בצדקת עמדתכם.

חשוב להקפיד על **הפרדה ברורה בין הפסקאות**: ניתן לעשות זאת באמצעות הזחה של מספר סנטימטרים בתחילת כל פסקה, וניתן גם להשאיר שורה רווח בין פסקה לפסקה (אם כי חבל על השורות הריקות שמתבזבזות כך...). בכל מקרה, **ודאו שהקורא יבין איפה מתחילה ואיפה נגמרת כל פסקה**. נוסף על כך, שימו לב שעל כל פסקה להופיע כמקשה אחת, כלומר אין לרדת שורה בתוך הפסקאות עצמן, כי אם בסיומן בלבד.

שגיאות דקדוק נפוצות:

- הצירוף "במידה ו..." שגוי. יש לכתוב "במידה ש...". שימו לב שצירוף זה אינו תקני להצגת פסוקית תנאי, אלא להצגת פסוקית גודל או היקף בלבד.
דוגמה לשימוש **תקני**: אכלתי במידה שהתאימה לי.
דוגמה לשימוש **שאינו תקני**: במידה ואהיה עייף, לא אצא למסיבה.
ניסוח חלופי - אם אהיה עייף, לא אצא למסיבה.
 - לאחר כל **צירופי הסיבה** תבוא האות ש', פרט ל"הואיל ו...":
מכיוון ש\מפני ש\מאחר ש\היות ש וכך הלאה.
 - **סמיכות** - כאשר אנו רוצים ליידע צירוף סמיכות, ניידע את הסומך ולא את הנסמך. לדוגמה:
בית הספר ולא הבית ספר.
גן הילדים ולא הגן ילדים.
 - כאשר נעשה שימוש בשני פעלים ברצף, חשוב להקפיד על **התאמה של מילת היחס** לשני הפעלים.
לדוגמה: "לדעתי, יש להשתמש ולנצל את המשאב הזה". מהמשפט הזה משתמע: לדעתי, יש להשתמש את המשאב הזה ולנצל את המשאב הזה.
אתם וודאי מזהים שישנה בעיה...
 - לפיכך, יש לכתוב: **לדעתי, יש להשתמש במשאב הזה ולנצל אותו**.
 - ה' הזיקה - שימו לב ש-ה' הזיקה יכולה להחליף את ש' הזיקה רק בהווה. לא ניתן לכתוב "יש האמרו" או "יש היאמרו", אלא "יש האומרים" או "יש שיאמרו".
 - אינו - שימוש בהטיות המילה "אין" (אינו/איני/אינה/אינם וכו') ילווה תמיד בפועל בהווה.
אין לכתוב "החוק אינו אושר", אלא "אינו מאושר" או "לא אושר".
- לסיכום, אל תשכחו שהמרכז הארצי מתחשב במגבלת הזמן שבה נכתב החיבור.
הוא יודע שלא ניתן לכתוב חיבור **מושלם** ב-30 דקות.

בהצלחה!